

Vuk'uzenzele

O e tlisetšwa ke Dikgokagano tša Mmušo (GCIS)

English/Sepedi

Phato 2022 Kgatišo 1

Go matlafatša basadi ka temo

Owen Mngadi

Ngaka Ethel Zulu ke molemipotlana wa semaka yo a tšwelago pele go atlega. O šomiša kwešišo ya gagwe ye e tseneletšego ya phepo le mengwaga ya boitemogelo go ya go tšweletša merogo le dikgogo tša tlhago mo polaseng ya

gagwe ka maikemišetšo a go matlafatša basadi ba bangwe go ba balemi ba kgwebo. Ngaka Zulu (48), yoo a nago le lengwalo la dithuto tša phepo la maemo a bongaka, o na le polase ya dihekethara tše 23 go la Cullinan kgauswi le Pretoria, fao a tšweletšago le go dira ditšweletšwa ka puno ya merogo le dikgogo tša tlhago tšeo a di romelago

go mabenkelegoparara a mmalwa a dijo.

Polase ya gagwe e na le baithuti ba 20 ba ba lego lenaneong la tlhahlo bao ba ithutelago dithuto tša temo. Ngaka Zulu o tlogetše mošomo wa gagwe Kgorong ya Temo kua profentsheng ya Leboa Bodikela gore a thome etšentshi ya tlhahlo, Hope Nutrition Business Consultants.

Se ke ka morago ga ge a hudugetše Gauteng eupša a palelwa ke go hwetša mošomo bjalo ka setsebi sa phepo.

O rata temo kudu gomme pono ya gagwe ke go dira gore basadi ba tsene temong ka bontši ka mo go kgonegago, lekala le a dumelago gore le na le bokgoni bja go matlafatša le go hlola mešomo.

“Ke šomile mengwaga ye seswai, ke šomišana le balemiši, gomme re thušitše balemi ba ba ntši ka polokego ya dijo, maphelo le phepo. Temo e bile mamoratwa wa ka go tloga ke sa le yo monyane gomme ga se nke ka ipona ke dira selo se sengwe ka ntle le temo.”

Ka etšentshi ya tlhahlo, Ngaka Zulu o hlalositše gore o šomile diprofentsheng tše tshela ka moka, a thuša basadi le baswa go dira mešomo ya bona ya balemi.

Kgwebo ya temo ya dikgogo

Ka 2017, Ngaka Zulu o ile a lemoga gore tlhahlo ya gagwe ga e na mohola ge e se na dipolelo, bjalo o rekile polase gore a kgone go šomiša tsebo ya gagwe.

Lehono, o bile molemi wa kgwebo ya dikgogo tša nama tša ka godimo ga 7 500.

Leano la gagwe la mathomo e be e le go tšweletša merogo ya tlhago fela.

“Dikgogo ke di nyakela gore ke hwetše manyora.

Gape ke a tšea malapeng a batho gore merogo ya ka e dule e le ya tlhago. Ke ka fao kgopolo ya dikgogo tša nama e tlilego ka gona.

Ka mengwaga ye mabedi, re tšweletše dikgogo tša nama tše 5 000 gomme ra thoma go rekišetša mabenkelegoparara a dijo a tikologo.”

O tlaleditše ka gore dikgogo tša gagwe ke tša go fela di lokollwa gore di itshelele ebile ke tša tlhago, tša go hloka dihomoune. O šomiša manyora a dikgogo go godiša merogo ya go swana le sepenetšhe, porokholi, khabetšhe le diphepha.

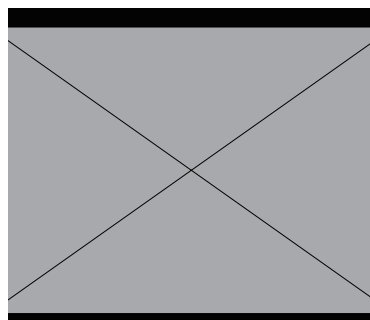
Ntle le mabenkelegopara-

E tšwelapele letlakaleng la 2

Mofofiši wa parašutu wa mosadi wa mathomo ka Afrika Borwa

Letlakala 10

Lesedi Ledwaba o bea kgwebo ya go aga maemong a godimo

Letlakala 11

Go bala *Vuk'uzenzele* Ikhweletšwe GOVAPP mo go:

Nyaka SA Government mo go Google playstore goba mo go appstore

IKGOKAGANYE LE RENA GO

Vuk'uzenzele

@VukuzenzeleNews

Diwepsaete: www.gcis.gov.za
www.vukuzenzele.gov.za

E-mail: vukuzenzele@gcis.gov.za
Mogala: (+27) 12 473 0103

Tshedimosetso House:

1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

VUK'UZENZELE KE MAHALA, GA E REKIŠWE

E tšwelapele go tšwa letlakaleng la 1

rara a dijo, Ngaka Zulu o rekišetša gape le barekiši ba mebileng ditšweletšwa tša gagwe. Kgwebo ya gagwe e atlega kudu mo e kgonnegore e thwale basadi ba 12 ba go šoma go ya go ile.

Go ya ka Ngaka Zulu, dikgogo ke lekala la bohlokwa kudu ka mo nageng, ka ge malapa a mantši a e ja nama ya kgogo kudu go feta mehuta ye mengwe ya nama.

Ngaka Zulu o na le phišegelo ya go hlhla

basadi ba 1 000 ka tša bolemi nageng ka bophara ngwaga wo mongwe le wo mongwe. Gape o nyaka go ba yo mongwe wa batšweletši ba go tshepega ba Afrika Borwa ba dikgogo tša go fela di lokollwa gore di itshelele le merogo ya tlhago.

O eletša balemi ba basadi ba ba nago le phišegelo ya go thoma go lema ka bonnyane gomme ba se ke ba emela thekgo ya mmušo. “Ge thekgo ya mmušo e go fihlela, e tla ba go ba okeletša. Ge o nyaka go tšweletša dikgogo tša nama tše 3 000, ga go na selo se se go thibelago go

thoma ka tše 20. Boledišana le mabenkelegoparara a dijo go hwetša dinyakwa

tša bona mabapi le boleng bjo ba bo nyakago gomme le šome ka dihlopha gore le kgone go kgotsofatša dinyakwa tša bona tša boleng le palo yeo ba e hlokago ya ditšweletšwa,” a tlaleletša.

Go matlafatša basadi ka temo

Ngaka Zulu o dumela gore temo e ka bapala karolo mo go matlafatšeng basadi ka tša ikonomi le go hlolela basadi mešomo ye mentši.

“Ge o matlafatša mosadi, o matlafatša setšhaba. Re kgona go abelana ka tsebo ya rena le go dira gore mošomo o phethagatšwe

ke batho ba bantši.”

O tlaleletša gore basadi ga ba swanela go felela fela go mešomo ya temo eupša ba swanela go kgatha tema makaleng a mangwe a intaseteri a go swana le go dira dikgwebo tša ditšweletšwa ka puno, dikgwebo tša go phuthela ditšweletšwa le dikgwebo tša go reka-o-rekiša.

“Go iterela ditšhelete ke se sengwe sa dilo tšeo di ka thušago go fediša leuba le la dikgaruru tša go thewa godimo ga bong gomme seo se ka fihlelelwa ka temo, magareng a tše dingwe,” go boletše Ngaka Zulu.

Dikgwebopotlana di hlohloletšwa go dira dikgopelo tša thekgo

Nosihle Shelembe

Tona ya Tlhabollo ya Dikgwebopotlana, Stella Ndabeni-Abrahams, o hlohleletše dikgwebopotlana tša ka makheišeneng le dinagama-gaeng go dira dikgopelo tša thekgo ka Lenaneo la Kgwebo ya Dinamagaeng le Makheišeneng (TREP).

“Morero wa rena ke go šogana le tlhokego ya mešomo le bohloki, eupša maikarabelo a rena a mangwe ke go godiša ikonomi,” go boletše Tona Ndabeni-Abrahams.

Ge a e fa polelo Seminareng ya Baswa ya SheTradesZA ye e bego e swerwe malobanyana go la Pretoria, tona o rile boleng bja godimodimo bja TREP bo eme go R 1 milione, moo karolo ye nngwe e lego thušo gomme ye nngwe ke kadimo.

Borakgwebo ba go dira kgwebo dinagamageng

goba makheišeneng ba ka dira kgopelo ya thekgo, go akaretšwa thekgo ya ditšhelete, ka foromo ye e tlwaelegilego ya go tšwa go Lekala la Tlhabollo ya Dikgwebopotlana (SEDA), Lekala la Ditšhelete tša Dikgwebopotlana (SEFA), Sekhwama sa Bosetšhaba sa Matlafatšo (NEF) le Lekala la Bosetšhaba la Tlhabollo ya Baswa (NYDA).

Go kgotsofatša dinyakwa, beng ba dikgwebo ba swanetše go ba badudi ba Afrika Borwa.

Dikema tše di late-lago di a hwetšagala go borakgwebo bao ba kgotsofatšago dinyakwa:

- Lenaneo la thekgo ya mapaka a marotho le mapaka a dibosabosane a manyane
- Lenaneo la thekgo ya bomekheniki le tokišo ya mebele ya difatanaga (gape le mabenkele a manyane le a go ikema a diphatse le borakgwebo

ba e sego ba tlwaelo ba difatanaga le metšhene)

- Lenaneo la thekgo ya maselaga
- Lenaneo la thekgo ya dikgwebo tša diapar, mašela le letlalo
- Lenaneo la thekgo ya dikgwebo tša didirišwa tša go itlhokomela
- Lenaneo la thekgo ya diphaza
- Lenaneo la thekgo ya dikgwebo tša dijo tše di apeilwego le tša go beša nama

Go ngwadiša e ya go smmesa.gov.za gomme o tlatše tshedimošo ye e nyakegago.

Ka maitapišo a go kgonthiša gore ditshepedišo tša thekgo ya ditšhelete tša dikgwebopotlana di sepetšwa gabotse gape ntle le mathata, mmušo o kanela go kopanya ditheo tša dikgwebopotlana go bopa lekala le letee.

“Ka se sebaka re swaragane le go kopanya SEFA le SEDA gape le Lekala la

Tlhabollo ya Dipanka tša Dikhamphani.”

Lenaneo la SheTrades

Ndabeni-Abrahams o rile ka mananeo a go fapana, mmušo o thušitše lekala la dikgwebopotlana gore le gole gape le hlole mešomo ye e nyakwago kudu.

“Kgoro ya Tlhabollo ya Dikgwebopotlana le SEDA di bopile tirišano le Sentha ya Boditšhabatšhaba ya Kgwebišano (ITC), go tliša mananeo a SheTrades Afrika Borwa, le go hloma sentha ya SheTradesZA.

“Maikemišetšo a lenaneo le ke go matlafatša dikgwebo tše beng ba tšona e lego basadi gore di dire kgwebo ka nageng, ka dinageng tša selete le ka dinageng tša boditšhabatšhaba. Sentha ye e thekga go matlafatšwa ga mabokgoni a kgwebo le bophadišane bja bonnyane borakgweba basadi ba Mafrika Borwa ba 10 000 godimo ga

lebaka la mengwaga ye mene,” tona o boletše bjalo.

Borakgwebo ba basadi ba Mafrika Borwa ba go batamela ba 3 000 ba šetše ba ngwadišetše go Sentha ya SheTradesZA ebile ba amogela thuto ya inthe-neteng ya mahala le go matlafatša bokgoni.

Sentha ya SheTradesZA gape e tla kaonafatša gore dikgwebo tše beng ba tšona e lego basadi di fihlelele peeletšo le go kwalakwatša menyetla ya kgwebo.

“Go kgatha tema ga kgoro le SEDA ka go Sentha ya SheTradesZA go laetša bokgafo bja rena mo go hlabolleng le go kgonthišeng matlafatšo ya ikonomi ya basadi ka Afrika Borwa,” go boletše Tona Ndabeni-Abrahams.

– SAnews.gov.za

Go hwetša tshedimošo ka bottlalo mabapi le Seda leletša **0860 663 7867**, romela imeili go info@seda.org.za goba o tsene weposaeteng ya www.seda.org.za

government communications

Department: Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: 012 473 0353

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

Address: Private Bag X745, Pretoria, 0001

Head of Editorial and Production
Regomoditswe Mavimbela
Regomoditswe@gcis.gov.za

Acting Editor-in-Chief
Zanele Mngadi | Zanelemngadi@gcis.gov.za

Acting Managing Editor
Tendai Gonesse | tendai@gcis.gov.za

News Editor
Noluthando Motswai

Writers: More Matshediso
Ursula Graaff

Graphic Designers
Tendai Gonesse | Benny Kubjana

Production Assistants
Jauhara Khan | Sebastian Palmer

Language Practitioners
Nomgcibelo Motha | Boitumelo Phalatshe
Thandolunye Khulu | Mahanyele Ramapala

All rights reserved. Reproduction of the newspaper in whole or in part without written permission is strictly prohibited.

Vuk'uzenzele
is published by Government Communications (GCIS)

Printed by:

Distributed by:

Re ka kgona ebile re tla dira tšohle go fediša kgaotšo ya mohlagase ka go šielana

Mo dibekeng tše mmalwa tše di fetilego, kgaotšo ya mohlagase ka go šielana e tshwentše ikonomi ya rena gomme e hloletše Maafrika Borwa ka moka mathata a magolo.

Kgato ya 6 ya kgaotšo ya mohlagase ka go šielana go hlotšwe ke tahlegelo ya metšhene ya go tšweletša mohlagase wa go feta dimekawate (MW) tše 18 000 ka lebaka la go senyega ga diyuniti tša gona le go hlokega ga batho ba go e lokiša ka lebaka la seteraeke seo se sa šireletšwago sa bašomi ba Eskom.

Ka lebaka la tlhalelo ya mohlagase sebaka sa go feta mengwaga ye lesome ya ditlhaelelo tša mohlagase, Maafrika Borwa ga a molato ge a ikwa a gakane-gile ebile a befetšwe. Ka dinako tša go swana le ye,

go bonagala eka tlhalelo ya mohlagase e ka se fihle mafelelong.

Le ge go le bjalo, mola kgaotšo ya mohlagase ka go šielana e mpefala, nnete ke gore re šetše re tšere magato a mmalwa a bohlokwa go rarolla tlhalelo ya kabo ya mohlagase.

Selo sa mathomo sa bohlokwa ke go tsepamiša tshepedišo ya mohlagase.

Ge tshepedišo e dutše e boela sekeng le bokgoni bja tšweletšo bo bušetšwa sekeng, Eskom e tla kgona go fokotša kgaotšo ya mohlagase ka go šielana go ya dikgatong tša fase.

Tumelelano yeo e fihleletšwego magareng ga Eskom le mekgatlo ya bašomi e tla kgontšha ditokišo tše bohlokwa le go bušetša diyuniti tša tlaleletšo maemong a gore di šome. Tsela ya phepele go tšwa Cahora Bassa ka

Mozambique e boetše sekeng, e tlaleletša keriti ka 600 MW, gomme Yuniti ya 6 ya Medupi e boetše go šoma ka Mokibelo, e tlaleletša ka 720 MW ye nngwe.

Diyuniti tša tlaleletšo di letetšwe go boela sekeng, go tšwelapele go fokotša tlhalelo ya bjale ya mohlagase.

Go sa le bjalo, ditheo tša phethagatšo ya molao di šoma ka maatla go šogana le tshenyo, bohodu le bomenetša ka Eskom go rarolla bothata bjoo ditiro tše tša bosenyi di bo tlišago go tshepedišo ya mohlagase.

Mafelelong, tabakgolo ke gore re swanetše go oketša bokgoni bjo bongwe bja keriti. Se se tla hlolela Eskom sekgoba sa go dira tlhokomelo ye bohlokwa le go oketša potego ya sehlopha sa didirišwa tša yona. E tla

hlola gape sešireletši gore le ge diyuniti tše mmalwa di itemogela ditshenyego ka nako e tee, methopo ye mengwe e ka šomišwa.

A mangwe a magato a mathomo ao ke a tšerego ka 2018 e bile go tsošološa lenaneo la dithendara tša theko ya mohlagase wa go fehlwa ka ditsela tše di mpshafatšwago.

Gona moo lenaneong le la dithendara tša theko ya bokgoni bja tšweletšo ye mpsha ka lenaneo le, koketšego ya mogomo a dilaesense tša diprotšeke tša tšweletšo ye mpsha go fihla go 100 MW go ra gore babeeletši ba poraebete ga ba nyake laesense go aga dinolofatši tša tšweletšo go fihla bogolong bjo.

Mpshafatšo ye e bonolo e buletše mananeo a magolo ao a ka bago gona a peeletšo.

Eskom e šiile lebaka kgauswi le ditešene tša mohlagase tše di lego gona bakeng sa go šomišwa ke ba dikhamphani tša poraebete bao ba beeletšago ka diprotšekeng tša mohlagase wa go fehlwa ka ditsela tše. Diphetogo tša tlhamo di phethilwe go kaonafatša tshepedišo ya diyuniti tša 1, 2 le 3 tša Medupe gomme diyuniti tše di šaletšego tše go sa šongwago ka tšona ke tša 5 le 6.

Le ge e le gore ditiro tše di bohlokwa ebile di tla enywa dienywa mo dikgweding tše di tlogo, go molaleng gore ga se tša lekana go rarolla mathata ao re lebanego le ona.

Seo dibeke tše mmalwa

tše di fetilego di se laeditšego ke gore re swanetše go šoma ka maatla le go dira bjalo ka lebelo.

Ga go na lebaka leo ka lona naga ya go swana le ya rena – yeo e nago le mabokgoni, bokgoni le methopo yeo re nago le yona – e swanetšego go kgotlelela tlhalelo ya mohlagase.

Mo dibekeng tše mmalwa tše di fetilego, re be re šomišana le ditona tša maleba le bahlankedi ba bagolo mabapi le magato a tlaleletšo a go fapana go akgofiša maitapišo ka moka a go oketša kabo ya rena ya mohlagase.

Molaetša o hlakile: ye ga se nako ye e tlwaelegilego.

Re swanetše go šoma ka maatla go feta pele go dira gore kgaotšo ya mohlagase ka go šielana e be selo sa maloba.

Le ge e le gore magato ao re šetšego re a tšere a tla kgonthiša kabo ya mohlagase wo o ka tshepiwago le wo o sa bitšego kudu go ya nakong ye e tlogo, re be re dutše re lebeletše gore ke eng se sengwe seo re ka se dirago gore re batamele nepo yeo.

Ka morago, kgauswi-nyana, re tla kgona go tsebagatša magato ao a feletšego ao re tla a tšeago go fihlelela kgatelopele ya ka pela mo go rarolleng kgaotšo ya mohlagase ka go šielana.

Ga go na ditharollo tše bonolo tša mathata a rena a mohlagase. Eupša re ikgafetše ebile re ikemišeditše go hlahloba tsela ye nngwe le ye nngwe le go šomiša sebaka se sengwe le se sengwe go kgonthiša gore re tšweletša mohlagase wo o lekanego go fihlelela dinyakwa tša naga.